

Dariusz Rajchel

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA MIASTA OPOŁA PRZED ZMIANĄ I PO ZMIANIE GRANIC ADMINISTRACYJNYCH

Streszczenie: Opole jako miasto wojewódzkie i stolica regionu z uwagi na brak możliwości rozwoju społecznego, gospodarczego czy kulturalnego zrobiło się miastem zamkniętym i chcąc temu zapobiec władze zaproponowały zmianę granic administracyjnych i przyłączenie kilku sołectw w granice miast. Sołectwa przyłączone do Opoła w pierwotnej wersji pochodziły z pięciu gmin, a ostatecznie z czterech gmin. Opole od 1 stycznia 2017 roku zaczyna funkcjonować w nowych granicach administracyjnych, z liczbą mieszkańców ok. 128 tys. i powierzchni ok. 150 km², jest to szansa dla miasta.

Słowa kluczowe: Opole, nowe Opole, granice administracyjne Opoła, ludność Opoła

THE DEMOGRAPHIC SITUATION OF THE CITY OF OPOLE BEFORE AND AFTER THE CHANGE OF ADMINISTRATIVE BOUNDARIES

Abstract: Opole as a city and provincial capital of the region due to the lack of social, economic and cultural development became a closed city. Wanting to prevent this situation, authorities proposed change of administrative boundaries annexing several villages on the borders of the city. The villages annexed to Opole, in the original version, were five but ultimately only four municipalities were integrated. Opole, from the 1 January 2017, begins it functioning under the new administrative boundaries, with a population of approx. 128 thousand and an area of approx. 150 km², it is an opportunity for the city.

Keywords: Opole, new Opole, administrative boundaries Opole, the population of Opole

Wstęp

Opole jest miastem wojewódzkim na prawach powiatu i jednocześnie stolicą województwa opolskiego. Jest ośrodkiem naukowym, kulturowym, administracyjnym a także gospodarczym, uchodzi za miasto o średniej wielkości. Przed zmianą granic administracyjnych zajmowało 97 km² powierzchni z liczbą mieszkańców ok. 118 tys. osób. Po dokonaniu zmian administracyjnych i przyłączeniu obszaru z gmin ościennych powiększył się do 149 km² powierzchni i ok 128 tys. mieszkańców. Opole jest miastem o dobrym połączeniu drogowym, kolejowym czy wodnym, to kluczowy ośrodek miejski oddziałujący na tempo i dynamikę rozwoju całego województwa opolskiego. To także miasto przyczyniające się istotnie do przyspieszania procesów rozwojowych w skali makroregionu Polski Zachodniej, jak i całego kraju. Potwierdzają to procesy społeczno-gospodarcze zachodzące w regionie, jak i zapisy dokumentów strategicznych - m.in. Strategii Rozwoju Województwa

Opolskiego do 2020 roku, Strategii Rozwoju Polski Zachodniej oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. W Opolu koncentrują się najważniejsze funkcje niezbędne dla rozwoju województwa - społeczne, gospodarcze, kulturalne, usługowe, edukacyjne, czy też administracyjne. Opole to bardzo istotny rynek pracy zarówno dla mieszkańców miasta, jego zurbanizowanej strefy podmiejskiej, a w rezultacie dla całego województwa opolskiego - co piąty pracujący w regionie znajduje zatrudnienie w Opolu. To w Opolu skupiają się nowoczesne i innowacyjne przedsiębiorstwa, liczne inwestycje, a także prężnie rozwija się sektor usług. Jednocześnie Opole, to istotny potencjał akademicki obejmujący zarówno kadrę szkół wyższych, jak i liczną grupę studentów. Opole to samorząd inicjujący nowe procesy gospodarcze, nastawione na rozwój kapitału społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Opole to ośrodek wspierający i realizujący, nie tylko inwestycje o charakterze miejskim, ale także liczne inwestycje o wymiarze regionalnym - prorozwojowym¹.

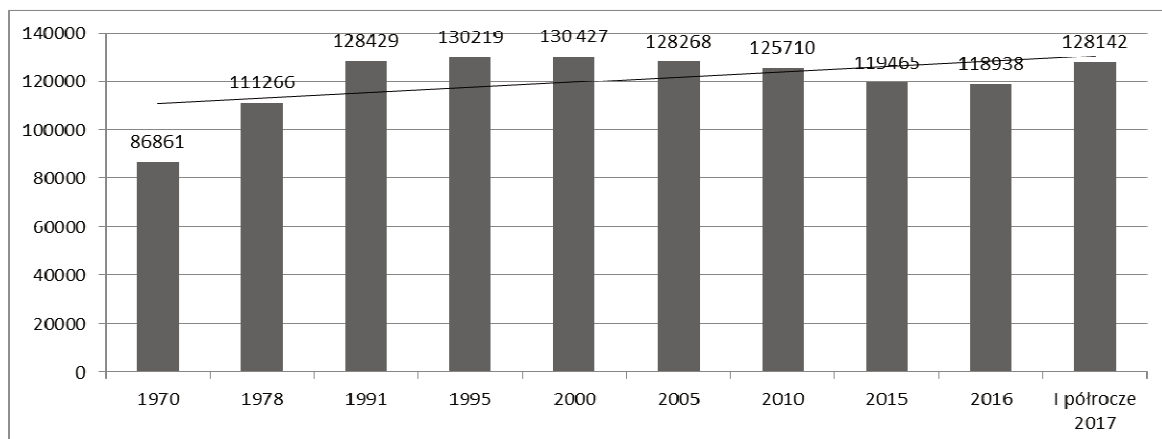
Celem artykułu jest ukazanie zmian ludnościowych miasta Opolą jakie dokonały się w wyniku zmiany granic administracyjnych.

Ludność miasta Opolą przed zmianą granic administracyjnych

Dokonując analizy sytuacji Opolą przed zmianą granic administracyjnych miasta, istotnym jest ukazanie jego sytuacji demograficznej oraz dokonanie jej oceny, która w istotny sposób miała wpływ na podjęcie decyzji o poszerzeniu miasta. Zaproponowane przez władze miasta zmiany dotyczące przyłączenia terenów ościennych w granice administracyjne miasta mają istotny wpływ na zwiększenie się liczby mieszkańców, powiększenie terenów inwestycyjnych czy zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących w granicach Opolą. Sytuacja ludnościowa miasta Opolą wg danych statystycznych na dzień 31 grudnia 2016 roku była następująca:

- Opole przed zmianą granic administracyjnych zajmowało ok. 97 km², zamieszkiwało 118722 mieszkańców, w tym kobiet 63057 i mężczyzn 55665 (na 100 mężczyzn przypada 113 kobiet).

Liczbę mieszkańców Opolą od 1970 roku do I połowy 2017 roku przedstawia wykres 1.

Wyk.1 Liczba mieszkańców Opolą od 1970 – I półrocza 2017 roku (liczby bezwzględne)

Źródło: opracowanie własne wg danych statystycznych

¹ Wniosek o dokonanie zmiany granic miasta Opolą, Rada Miasta Opolą, Opole 31 marca 2016r. s.2

Jak wynika z przedstawionych danych na wykresie 1. od 2000 roku liczba mieszkańców Opola sukcesywnie zmniejszała się, co potwierdza, że miasto wyludnia się, a jednocześnie rośnie liczba mieszkańców podopolskich wsi, które zostały sypialnią dla miasta. Na sytuację taką oprócz ucieczki mieszkańców Opola na tereny podmiejskie miały również wpływ m.in. mniejsza liczba urodzeń, migracje najczęściej zarobkowe za granicę i inne. Od 15 lat następuje powolny lecz stały spadek liczby mieszkańców Opola. Jest on powodowany obecnie przede wszystkim ruchami migracyjnymi ludności, ale ma również związek z postępującym procesem starzenia się populacji Opola.

Prognozy demograficzne nie są optymistyczne, ocenia się, że w roku 2020 Opole liczyć będzie nie więcej niż 117,6 tysięcy mieszkańców. Jednocześnie „populacja miasta podlega procesowi starzenia się całej struktury, przy czym tempo zmian struktury w kierunku starości całej populacji przyspieszy pod koniec dekady”². Jednym z najpoważniejszych wyzwań, z którym musi zmierzyć się samorząd miasta Opola, jest przeciwdziałanie skutkom przemian demograficznych i ruchów migracyjnych destabilizujących sytuację na opolskim rynku pracy oraz zaspokojenie potrzeb powoli „starzejącej się” populacji miasta. Rosnąca średnia wieku statystycznego mieszkańca Opola, przy postępującej depopulacji miasta, która dotyczy w dużej mierze osób aktywnych zawodowo, ma poważne konsekwencje dla sytuacji na lokalnym rynku pracy – powoduje m.in. znaczący wzrost obciążeń socjalnych osób pracujących na rzecz grup, które już zakończyły aktywność zawodową lub jeszcze nie pracują. Sytuacja demograficzna w poszczególnych dzielnicach i pozostałych obszarach miasta jest bardzo zróżnicowana. Obok obszarów, na których następuje systematyczny spadek liczby mieszkańców i obserwowane jest zjawisko demograficznego starzenia subpopulacji (strefa śródmieścia, Zaodrze, Osiedle Dambonia, Osiedle Chabrów, Szczepanowice), są takie, na których - wraz z postępującą urbanizacją - mieszkańców przybywa. Są to przede wszystkim te części miasta, w których w ostatnich latach prowadzone były duże inwestycje deweloperskie i powstały nowe osiedla mieszkaniowe (m.in. Kolonia Gosławicka, Grotowice, Nowa Wieś Królewska)³. Sytuację demograficzną poszczególnych dzielnic miasta do roku 2020 przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Liczba mieszkańców w poszczególnych dzielnicach i pozostałych obszarach Opola

Opole	Liczba mieszkańców			
	Rok 2010	Rok 2020 (prognoza)	Wzrost liczby mieszkańców	Spadek liczby mieszkańców
Śródmieście	32128	26448		-5680
Gosławice	3503	3704	+201	
Obszar Osiedla AK i ul. Oleskiej	1507	1673	+166	
Zakrzów	1507	1673	+166	
Zaodrze/Dambonia	9452	7890		-1562
Nowa Wieś Królewska	4778	4966	+188	

² K. Szczygielski, *Obraz demograficzny Opola w dwudziestolecu 1989-2009 wraz z prognozą zmian ludnościowych do 2020r.*, WSZiA w Opolu, Opole 2009, s. 2.

³ Patrz szerzej Opole miasto z perspektywami, Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej Opola w roku 2010, Wydział ds. Europejskich i Planowania Rozwoju, Urzędu Miasta Opola, Opole, październik 2011, s.10-11.

Groszowice	2684	2624		-60
Półwieś	1874	2208	+334	
Kolonia Gosławicka	17142	17828	+686	
Grudzice	2910	3066	+156	
Szczepanowice	8962	7667		-1295
Bierkowice	378	554	+176	
Os. Chabrów	6682	5182		-1500
Grotowice	3503	3704	+201	
Wróblin	889	850		-39
Malina	1208	1163		-45
Wójtowa Wieś	664	694	+30	

Źródło: Opole miasto z perspektywami, Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej Opola w roku 2010, Wydział ds. Europejskich i Planowania Rozwoju, Urzędu Miasta Opola, Opole, październik 2011, s.11, na podstawie studium: Uwarunkowania demograficzne przemian społeczno-gospodarczych w Opolu – rekomendacje dla polityki rozwoju miasta w latach 2010-2020”, Public Profits, Poznań 2010, s. 99-133

Dokonując analizy sytuacji demograficznej Opola oprócz ogólnej liczby mieszkańców miasta należy wskazać, że ponad 50% ogółu mieszkańców stanowią kobiety. Sytuację tą potwierdza współczynnik feminizacji, który w 2016 roku w Opolu wskazywał, iż na 100 mężczyzn przypadało 113 kobiet.

Innym istotnym elementem oceny sytuacji demograficznej miasta jest ukazanie, jak kształtuje się ludność miasta wg wieku. Podział ludności miasta Opola wg wieku przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Ludność wg wieku miasta Opola w 2016r. (Stan w dniu 31 XII)

Opole	ogółem	W wieku (lata)											
		0-2	3-6	7-12	13-15	16-18	19-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej
ogółem	118722	3357	4222	6094	2596	2791	6172	7312	21566	16264	15817	9506	23025
kobiety	63057	1603	2031	3064	1261	1358	3015	3683	11022	8285	8459	5265	14011
mężczyźni	55665	1754	2191	3030	1335	1433	3157	3629	10544	7979	7358	4241	9014

Źródło: Informacje i opracowania statystyczne, Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie opolskim w 2016r. Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2016.

Wg danych zaprezentowanych w tabeli 2 wynika, że zmiany w strukturze ludności według wieku wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. W 2016 roku liczba dzieci (0–15 lat) w Opolu zwiększyła się w stosunku do 2015 roku o 230 osób, czyli o 1,4%, natomiast liczba osób starszych w wieku 65 lat i więcej w porównaniu do roku poprzedniego również wzrosła o 1005 osób tj. o 4,6%. Ogółem w strukturze ludności według wieku, najwięcej osób w badanym mieście jest w wieku 65 i więcej lat. Stanowi to 19,4% wszystkich mieszkańców Opola i z roku na rok liczba ta będzie się zwiększać, nastąpi sukcesywny wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

W konsekwencji procesu starzenia się społeczeństwa obserwuje się również niekorzystne zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. W 2016 roku udział ludności w wieku poprodukcyjnym w badanym mieście zwiększył się w ciągu roku o 3,6%, tj. z 27296 do 28290 osób, natomiast odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym zwiększył się o 1,6%, tj. z 17862 do 18147 osób. Ludność w wieku nieprodukcyjnym w Opolu na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2015 roku wynosiła 61,2, by w roku 2016 osiągnąć odpowiednio 64,2.

Ludność w wieku produkcyjnym w 2016 roku stanowiła 60,9% ogólnej liczby ludności Opoła, tj. o 1,2% mniej niż rok wcześniej. Na skutek zmian w ekonomicznych grupach wieku w 2016 roku wzrosła wartość współczynnika obciążenia ekonomicznego z 61,21 w 2015 roku do 64,24 liczonego wg wzoru:

$$W_e = \frac{L_p + L_{pp}}{L_{pr}} \cdot C$$

gdzie:

L_p - liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym

L_{pp} - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym

L_{pr} - liczba ludności w wieku produkcyjnym

C - wielkość stała ($C = 10^n$)

Przyjmując wielkość stałej C na poziomie 100, wartość obliczonego współczynnika określa liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Strukturę ludności miasta Opoła ze względu na wiek produkcyjny i nieprodukcyjny w latach 2015 -2016 przedstawia tabela 3.

Tabela 3 Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym miasta Opoła w latach 2015-2016 (Stan w dniu 31-XII)

Opole	Ogółem		W wieku						Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	
			przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym			
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Ogółem	118931	118722	17862	18147	73773	72285	27296	28290	61,2	64,2
kobiety	63127	63057	8704	8858	35681	34923	18742	19276	76,9	80,6
mężczyźni	56804	55665	9158	9289	38092	37362	8554	9014	46,5	49,0

Źródło: Informacje i opracowania statystyczne, Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie opolskim w 2015 i 2016r. Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2015 i 2016

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w tabeli 3. wśród wszystkich mieszkańców Opoła najwięcej jest osób w wieku produkcyjnym mimo że ogólna liczba zmniejszyła się w 2016 roku w porównaniu do roku poprzedniego o 1488 osób, tj. o 2,2%. Wśród osób w wieku produkcyjnym więcej jest mężczyzn niż kobiet. W wieku przedprodukcyjnym również można odnotować większą liczbę mężczyzn niż kobiet. Natomiast w wieku po-

produkcyjnym sytuacja ta jest odwrotna, gdyż przeważającą część tej grupy stanowią kobiety. Dane te również potwierdzają, że ludność Opola starzeje się.

Innym istotnym zagadnieniem dla miasta jest ruch naturalny, który wykazuje ujemny przyrost naturalny czyli więcej osób umiera niż rodzi się. Ruch naturalny miasta Opola ogółem i w przeliczeniu na 1000 ludności w latach 2015-2016 przedstawia tabela 4.

Tabela 4 Ruch naturalny ludności miasta Opola w latach 2015-2016
(Stan w dniu 31 XII)

Miasto	małżeństwa		urodzenia żywe		zgony				przyrost naturalny	
	2015	2016	2015	2016	2015		2016		2015	2016
Opole	561	561	1073	1158	1146		1087		-73	71
na 1000 ludności										
Miasto	małżeństwa		urodzenia żywe		zgony				przyrost naturalny	
					Ogółem		W tym niemowlęta			
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Opole	4,7	4,7	9,0	9,7	9,6	9,1	4,7	6,9	-0,6	0,6

Źródło: Informacje i opracowania statystyczne, Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie opolskim w 2015 i 2016r. Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2015 i 2016

Dokonując porównania danych zawartych w tabeli 4 można stwierdzić, że odnotowano taką samą liczbę małżeństw zarówno w 2015 jak i w 2016 roku. Natomiast w 2016 roku urodziło się więcej o 85 dzieci w porównaniu do roku 2015 oraz odnotowano mniej zgonów o 59 osób co spowodowało, że na koniec roku 2016 odnotowano dodatni przyrost naturalny.

Dopełnieniem analizy demograficznej miasta Opola są migracje, które zostały ukazane w tabeli 5 w latach 2015-2016.

Tabela 5 Migracje wewnętrzne na pobyt stały w Opolu w latach 2015-2016
(Stan w dniu 31 XII)

Opole	napływ ^a		odpływ ^b		saldo migracji			
					ogółem		na 1000 ludności	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
ogółem	1077	1199	1067	1115	10	84	0,08	0,71
kobiety	603	654	535	575	68	79	1,07	1,25
mężczyźni	474	545	532	540	-58	5	1,02	0,09

^a Zameldowania. ^b Wymeldowania.

Źródło: Informacje i opracowania statystyczne, Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie opolskim w 2015r. Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2016

Jak wynika z danych tabeli 5. saldo migracji ogółem zarówno w 2015 jak i w 2016 roku jest dodatnie, choć analizując wg płci, można stwierdzić, że w 2015 roku

i w 2016 roku w Opolu zameldowało się więcej kobiet niż się wymeldowało. Sytuacja jest odwrotna w przypadku mężczyzn, gdzie w 2015 r. więcej się wymeldowało niż zameldowało, by w 2016 r. odnotować sytuację odwrotną czyli więcej się zameldowało niż wymeldowało.

Dokonując analizy demograficznej Opola przy wykorzystaniu podstawowych danych statystycznych istnieje możliwość określenia typu demograficznego. W celu określenia typu demograficznego badanego miasta można wykorzystać mierniki zaproponowane przez E. Mrozowickiego⁴.

Do najistotniejszych mierników rozwoju ludnościowego E. Mrozowicki zaliczył wskaźniki: obciążenia ekonomicznego, starości demograficznej, migracji, przyrostu naturalnego, feminizacji.

Na podstawie danych statystycznych i przy wykorzystaniu powyższych wskaźników można stwierdzić, że Opole w 2015 roku posiadało typ demograficzny pesymistyczny.

Uzyskane wielkości poszczególnych mierników rozwoju ludnościowego oraz uzyskane rangi przedstawia tabela 5.

Tabela 5 Typ demograficzny miasta Opola

Opole	Wskaźnik / ranga										Suma rang	Typ demograficzny
	obciążenia ekonomicznego		Starości demograficznej		Migracji		Przyrostu naturalnego		Feminizacji			
	$W_e = \frac{L_p + L_{pp}}{L_{pr}} \cdot C$		$W_s = \frac{L_{pp}}{L} \cdot C$		$W_m = \frac{L_h - L_b}{L} \cdot C$		$W_{pn} = \frac{U - Z}{L} \cdot C$		$W_f = \frac{L_k}{L_m} \cdot C$			
	wartość	ranga	wartość	ranga	wartość	ranga	wartość	ranga	wartość	ranga		
1975	55,53	3	10,08	2	19,8	3	9,79	3	113,45	1	12	optymistyczny
1991	60,73	3	10,11	2	2,34	2	2,07	2	110,77	1	10	zrównoważony
1999	58,41	3	9,34	2	-2,11	2	-0,57	1	113,06	1	9	zrównoważony
2010	50,41	3	18,78	1	-0,76	2	-8,44	1	107,91	1	8	pesymistyczny
2015	61,21	3	22,95	1	0,08	2	-0,61	1	111,13	1	8	pesymistyczny
2016	64,24	3	23,82	1	0,71	2	0,60	2	113,27	1	9	zrównoważony

gdzie:

L_p - liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym

L_{pp} - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym

L_{pr} - liczba ludności w wieku produkcyjnym

C - wielkość stała (C= 10ⁿ)

L - ogólna liczba ludności w mieście (gminie)

L_n - liczba ludności napływającej

L_o - liczba ludności odpływającej

U - liczba urodzeń żywych w danym roku

Z - liczba zgonów w danym roku

L_k - liczba kobiet w danym momencie

L_m - liczba mężczyzn w danym momencie

Źródło: opracowanie własne, za E. Mrozowicki, *Zróżnicowanie obszaru badań pod względem demograficznym i poziomu bezrobocia*, [w:] *Przekształcenia obszarów wiejskich makroregionu południowo-zachodniego*, t.1, pod red. Z. Więckowicz, Wrocław 1998, s.63.

⁴ patrz szerzej E. Mrozowicki, *Zróżnicowanie obszaru badań pod względem demograficznym i poziomu bezrobocia*, [w:] *Przekształcenia obszarów wiejskich makroregionu południowo-zachodniego*, pod red. Z. Więckowicz, Wrocław 1998, t. I., s. 63.

Analizując poszczególne wyniki, można stwierdzić, że w 2015 jak i w 2016 roku wskaźnik obciążenia ekonomicznego osiągnął poziom korzystny. Wskaźnik migracji jest zrównoważony. Pozostałe wskaźniki w 2015 roku wykazywały niekorzystny poziom, co w rezultacie dało typ demograficzny pesymistyczny. W 2016 roku wskaźnik przyrostu naturalnego przyjął poziom zrównoważony, pozostałe niekorzystny; zmiana ta spowodowała, że w 2016 roku odnotowano zrównoważony typ demograficzny.

Sytuacja ludnościowa miasta jest istotnym zagadnieniem nie tylko dla władz Opola, ale również dla wielu naukowców, badaczy czy ekspertów tego zagadnienia. Chcąc poprawić tę sytuację, wprowadzono w życie liczne programy mające na celu przyciągnięcie nowych mieszkańców i zatrzymanie ich przed migracją na tereny podmiejskie. Do tych programów można zaliczyć np.:

1. Karta Dużej Rodziny – to system zniżek dla rodzin wielodzietnych. Do programu dołączyło już ponad 800 firm, które oferują ulgi w ponad 7,6 tys. miejsc w całej Polsce. Karta Dużej Rodziny została wprowadzona 16 czerwca 2014 roku i objęła ponad 1,2 mln osób⁵.
2. Opolska Karta Rodziny i Seniora jest jednym z narzędzi w ramach Programu Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim do 2020 roku. Celem jest wsparcie rodzin z co najmniej 2. dziećmi, rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym oraz osób starszych (seniorów) – mieszkańców województwa opolskiego⁶.
3. Utworzenie specjalnej strefy demograficznej w województwie opolskim to kompleksowe i zintegrowane działania na rzecz odbudowy i wzmocnienia potencjału demograficznego regionu. Mają one przeciwdziałać dalszemu wyludnianiu się województwa poprzez tworzenie nowych miejsc pracy i poprawę jakości życia. Jest to jedno z głównych narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku⁷.

Ostatnią propozycją władz miasta Opola była koncepcja zmiany granic Opola przez przyłączenie terenów podmiejskich z pięciu gmin. Koncepcja ta spotkała się z aprobatą mieszkańców Opola, lecz przeciwnego zdania byli mieszkańcy owych gmin.

Koncepcja ta została zatwierdzona przez Radę Ministrów i weszła w życie 1 stycznia 2017 roku.

Opole po zmianie granic administracyjnych

Koncepcji zmiany granic administracyjnych Opola można doszukiwać się już w latach dwudziestych ubiegłego wieku. Ówczesne władze miejskie dążyły do usankcjonowania silnych procesów urbanizacyjnych zachodzących w strefie podmiejskiej Opola. Zmiany w strukturze funkcjonalnej i wewnętrznej podmiejskich wsi oraz inwazja budownictwa typu miejskiego stały się impulsem do działań na rzecz włączenia do obszaru administracyjnego miasta jedenastu okolicznych wsi: Krzanowic, Czarnowasów, Gosławic, Groszowic, Grudziec, Maliny, Królewskiej Wsi, Szczepanowic, Winowa, Wójtowej Wsi i Wróblina w 1929 roku. Sugestie te zostały zrealizowane w mniejszym zakresie i częściowo w innym kierunku i tak Opole rozrastało się sukcesywnie co przedstawia tabela 6.

Tabela 6 Etapy przyłączenia w granice miasta Opola miejscowości podmiejskich

⁵ Patrz szerzej: Karta Dużej Rodziny, www.opole.pl.

⁶ Patrz szerzej: Opolska Karta Rodziny i Seniora, www.opolskie.pl.

⁷ Patrz szerzej: Specjalna strefa demograficzna województwa opolskiego, www.opolskie.pl.

Rok	Miejscowość przyłączone do Opola
1899	Zakrzów
1910	Wyspa Bolko
1936	Szczepanowic i Półwsi
1955	Nowa Wieś Królewska
1961	Kolonia Gosławicka
1965	Groszowice
1974-1975	Gosławice, Grotowice, Grudzice, Bierkowice, Malina, Wróblin i Wójtowa Wieś

Źródło: K. Heffner, *Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne rozwoju Miasta Opola*. Opole 2015.

W wypadku rozwoju struktury przestrzennej Opola uzasadnione jest stwierdzenie, że miasto, począwszy od XIX wieku, rozwija się poprzez stopniowe wchłanianie w sposób formalny zarówno obszarów całkowicie zurbanizowanych, m. in. Nowa Wieś Królewska, Zakrzów, Kolonia Gosławicka, Szczepanowice, Półwieś. Groszowice jak i obszarów, które stanowiły potencjalne tereny rozwojowe m.in. Bierkowice, Gosławice, Grudzice, Grotowice⁸. Na wzajemne powiązania wskazuje także Strategia Rozwoju Powiatu Opolskiego na lata 2015-2025. W dokumencie przyjętym przez Radę Powiatu Opolskiego zauważono, że „bliskość Opola gwarantuje ułatwiony dostęp do miejsc pracy, instytucji użyteczności publicznej, w tym urzędów, szpitali, sklepów, instytucji finansowych, centrów kulturowych. Ponadto mieszkańcy Opola chętnie osiedlają się w podopolskich gminach oraz korzystają z miejscowych atrakcji turystycznych oraz bazy sportowo-rekreacyjnej”⁹.

Opole jako miasto wojewódzkie z ograniczoną możliwością rozwoju z powodu braku odpowiednich terenów inwestycyjnych, odpływu mieszkańców na tereny podmiejskie czy malejącej sukcesywnie z roku na rok liczby mieszkańców uchwałą Rady Miasta Opola Nr XXIV/416/16 Rady Miasta Opola z dnia 24 marca 2016 r. w sprawie wyrażenia opinii w przedmiocie zmiany granic Miasta Opola oraz wystąpienia z wnioskiem w sprawie zmiany granic, po zasięgnięciu opinii ekspertów - opolskich naukowców¹⁰. Rada Miasta Opola uchwaliła (§ 1):

Po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami miasta Opola opiniuje się pozytywnie zmianę granic polegającą na włączeniu do terytorium miasta Opola:

- 1) z gminy Dąbrowa: części sołectwa Karczów, sołectwa Sławice, sołectwa Wrzoski;
- 2) z gminy Dobrzeń Wielki: sołectwa Borki, części sołectwa Brzezcie, sołectwa Czarnowąsy, części sołectwa Dobrzeń Mały, sołectwa Krzanowice, sołectwa Świerkle;
- 3) z gminy Komprachcice: sołectwa Chmielowice, sołectwa Żerkowice;
- 4) z gminy Prószków sołectwa Winów;
- 5) z gminy Turawa części sołectwa Zawada¹¹.

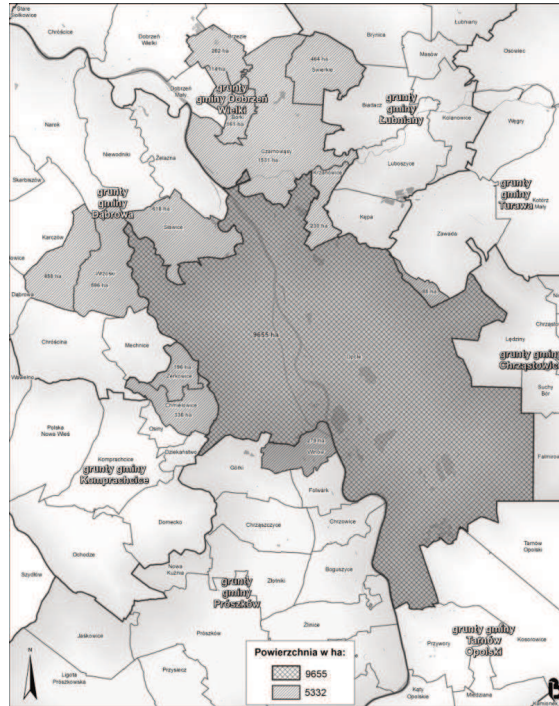
⁸ K. Heffner, *Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne rozwoju Miasta Opola*. Opole 2015.

⁹ *Strategia Rozwoju Powiatu Opolskiego na lata 2015-2025, Załącznik 1 Syntetyczna diagnoza społeczno – gospodarcza Powiatu Opolskiego*. Rada Powiatu Opolskiego, styczeń 2016.

¹⁰ Patrz szerzej: Samorząd Województwa Opolskiego, Przede wszystkim silniejsze Opole, 18 marca 2016., www.opolskie.pl.

¹¹ Uchwała NR XXIV/416/16 Rady Miasta Opola, z dnia 24 marca 2016 r. w sprawie wyrażenia opinii w przedmiocie zmiany granic Miasta Opola oraz wystąpienia z wnioskiem w sprawie zmiany granic.

Mapa 1 przedstawia propozycję przyłączenia sołectw z pięciu gmin w granice miasta Opola

Mapa 1 Propozycje przyłączenia sołectw z pięciu gmin w granice administracyjne Opola

Źródło: www.opolskie.pl

W wyniku przeprowadzonych konsultacji za przyłączeniem powyższych sołectw w granice miasta było średnio ok. 73% mieszkańców Opola, przeciw ok. 23%, wstrzymało się od głosu ok. 4%. Konsultacje z mieszkańcami poszczególnych gmin dały odmienny wynik, tj. mieszkańcy byli przeciwni przyłączenia poszczególnych sołectw w granice miasta Opola¹². Mimo tak odmiennych zdań mieszkańców wniosek o zmianę granic miasta Opola został pozytywnie zaopiniowany przez Radę Ministrów w dniu 19 lipca 2016 roku i opublikowany w formie rozporządzenia¹³. I tak na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446) zarządza się, co następuje: z dniem 1 stycznia 2017 roku ustala się granice następujących gmin (§ 1 pkt.2) w województwie opolskim:

- gmina Dąbrowa – obszar o powierzchni 1668,13ha,
- gmina Dobrzeń Wielki – obszar o powierzchni 2753,76ha,
- gmina Komprachcice – obszar o powierzchni 532,31ha,
- gmina Prószków – obszar o powierzchni 278,85 ha,

¹² Patrz szerzej: Wniosek o dokonanie zmian granic miasta Opola, Rada Miasta Opola, Opole, 31 marca 2016 r., s. 42.

¹³ Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy (Dz.U. RP Warszawa, dnia 28 lipca 2016 r. poz. 1134).

Razem w granice miasta Opola zostało przyłączone 5233,05 ha.

W wyniku przyłączenia sołectw z poszczególnych gmin miasto Opole z 9643,53 ha powiększyło się do 14876,58 ha¹⁴. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów w granice administracyjne miasta Opola nie została włączona część sołectwa Zawada z gminy Turawa.

Na obszarze objętym zmianą granic mieszkało ok. 9,5 tys. mieszkańców, a po zmianie granic miasta Opola liczba ludności zwiększyła się do ponad 128 tys. mieszkańców. Powierzchnie i liczbę mieszkańców Miasta Opola po zmianie granic przedstawia tabela 7.

Tabela 7 Powierzchnia i ludność miasta Opola w wyniku zmiany granic

Miasto	Powierzchnia	Ludność
	w ha	w osobach
Opole*	9643,53	118931
Sołectwa przyłączone do Opola**	5320,92	9409
Część sołectwa Karczów	457,56	0
Sołectwo Sławice	616,94	872
Sołectwo Wrzoski	593,63	554
Sołectwo Borki	160,98	498
Część sołectwa Brzezie	258,24	206
Sołectwo Czarnowąsy	1534,32	3254
Część sołectwa Dobrzeń Mały	110,40	3
Sołectwo Krzanowice	226,39	422
Sołectwo Świerkle	463,43	558
Sołectwo Chmielowice	335,63	1785
Sołectwo Żerkowice	196,68	330
Sołectwo Winów	278,85	694
Razem Opole po zmianie granic	14876,58	127646

*na dzień 31 grudnia 2015r.

** dane z wniosku o zmianę granic Opola

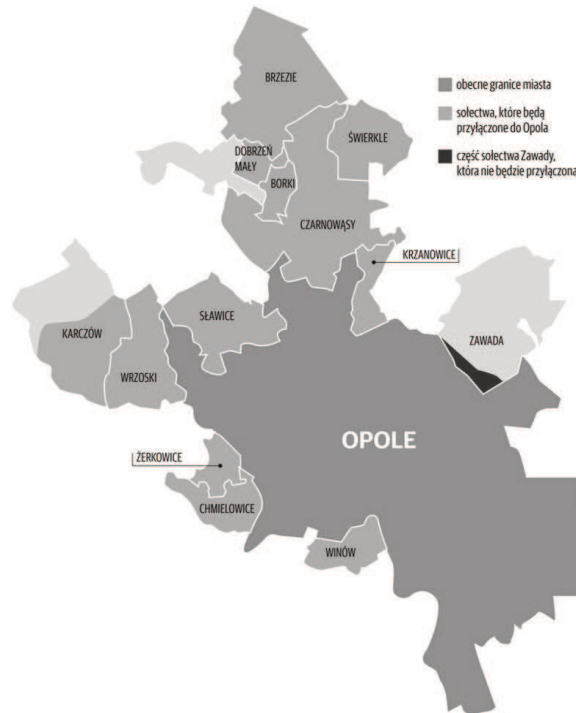
Źródło: Informacje i opracowania statystyczne, Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie opolskim w 2015r. Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2016 oraz Wniosek o zmianę granic miasta Opola

Jak wynika z danych zaprezentowanych w tabeli 7 najwięcej gruntu bo aż 1534,32ha oraz mieszkańców 3254 przyłączonych do Opola pochodzi z sołectwa Czarnowąsy gmina Dobrzeń Wielki. Najmniej gruntu zostało przyłączone do Opola z sołectwa Dobrzeń Mały 110,40 ha, a najmniej mieszkańców z części sołectwa Karczów, gmina Dąbrowa. Na grun-

¹⁴ Patrz szerzej: Wniosek o dokonanie zmian granic miasta Opola, Rada Miasta Opola, Opole, 31 marca 2016 r., s. 39 oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2016r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy (Dz.U. RP Warszawa, dnia 28 lipca 2016 r. poz. 1134) .

tach przyłączonych do Opola z części sołectwa Karczów nie ma budynków mieszkalnych, są to grunty inwestycyjne. Reasumując przez zmianę granic administracyjnych Opole zyskało na powierzchni i liczbie ludności.

Układ przestrzenny miasta Opola po zmianie granic administracyjnych przedstawia mapa 2.

Mapa 2 Granice miasta Opola przed i po zmianie administracyjnej

Źródło: www.opolskie.pl

W wyniku przyłączenia sołectw w granice administracyjne miasta Opole pozyskało nowe tereny:

- inwestycyjne w tym tereny przewidziane pod strefę ekonomiczną,
- mieszkaniowe,
- rekreacyjne,
- rolnicze

oraz określone zakłady produkcyjne, usługowe, handlowe czy gospodarstwa rolne.

Znaczącym zakładem w nowych granicach administracyjnych Opola jest Elektrownia Opole.

Po zmianie granic administracyjnych Opola wg danych statystycznych na 30 czerwca 2017 roku zamieszkiwało 128142 mieszkańców w tym 67755 kobiet i 60387 mężczyzn. Można zatem stwierdzić, że liczba ludności badanego miasta w 2017 roku zwiększyła się o 9204 osób, tj. 7,74%. W porównaniu do roku 2016 liczba kobiet zwiększyła się o 7,45%, a mężczyzn o 8,48%.

W wyniku powiększenia Opola władze miasta powołały w jego granicach 29 dzielnic, w tym 9 dzielnic już funkcjonujących, 10 dzielnic wg projektu Komisji doraźnej oraz

10 dzielnic powstałych na przyłączonych do Opola terenach (z 10 sołectw)¹⁵. Wykaz dzielnic Opola uwzględniający ich powierzchnię w km² oraz liczbę ludności przedstawia tabela 8.

Tabela 8 Dzielnice miasta Opola, ich powierzchnia i ludność w 2017 roku

Nazwa dzielnicy	Powierzchnia km ²	Ludność
Armii Krajowej	1,3	16500
Bierkowice	5,5	600
Borki	0,7	500
Brzezie	2,1	200
Chabry	3,1	8200
Chmielowice	3,4	1800
Czarnowąsy	14,1	3400
Gosławice	7,7	2100
Groszowice	8,1	2900
Grotowice	4,0	3100
Grudzice	12,9	3100
Kolonia Gosławicka	5,0	6600
Krzanowice	1,9	500
Malina	5,6	1300
Malinka	1,7	11500
Nadodrże	3,3	6100
Nowa Wieś Królewska	5,9	5000
Półwieś	8,0	3200
Sławice	7,1	1000
Stare Miasto	1,8	10400
Szczepanowice-Wójtowa Wieś	7,1	4700
Śródmieście	2,9	18200
Świerkle	8,6	600
Winów	2,4	700
Wróblin	4,7	900
Wrzoski	11,5	600
Zakrzów	4,3	1400
Zaodrże	2,9	11600
Żerkowice	1,5	300
Razem	149,1	127000

Źródło: Nowe dzielnice Opola, Informator dla mieszkańców, dostęp:

<http://www.opole.pl/wp-content/uploads/2017/03/NOWE-DZIELNICE-OPOLA-Informator-www.pdf>, data 2017

Dzielnica to jednostka pomocnicza gminy. Organem uchwałodawczym jest rada licząca 15 radnych jeżeli na obszarze dzielnicy zamieszkuje do 20 tys. mieszkańców (tak jest w przypadku Opola). Do jej zadań należą m. in. prowadzenie gospodarki finansowej danej jednostki pomocniczej oraz wybór i odwoływanie organu wykonawczego dzielnicy. Organem wykonawczym w dzielnicy jest zarząd, na którego czele stoi przewodniczący. Radni spośród swojego grona wybierają Zarząd w liczbie od 3 do 5 osób. Kadencja Rady

¹⁵ Nowe dzielnice Opola, Informator dla mieszkańców, dostęp:

<http://www.opole.pl/wp-content/uploads/2017/03/NOWE-DZIELNICE-OPOLA-Informator-www.pdf>, data 2017.

trwa od dnia wyboru i upływa wraz z kadencją Rady Miasta Opola. Rada dzielnicy działa na mocy uchwały rady gminy, co wynika z art. 5 ustawy z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 ze zm.)¹⁶.

Wg danych „Raportu o Opolu”¹⁷:

- w 2040 liczba ludności będzie poniżej setki, a dziesięć lat później będzie nas tylko 90 tysięcy,
- statystyczna opolanka ma 45,4 lat, a opolanin jest młodszy i ma średnio 41,7 roku,
- do 24 roku życia mężczyzn jest więcej niż kobiet,
- w wieku 85+ kobiet jest dwa razy więcej niż mężczyzn,
- opolanie umierają głównie na serce (40,6%) i na raka (30,4%),
- niemal co trzeci mieszkaniec Opola to kawaler albo panna,
- opolanie cenią wykształcenie. Wyższym legitymuje się co trzeci mieszkaniec miasta (w województwie dwa razy mniej), a wykształcenie średnie ma prawie 43% kobiet i 35% mężczyzn,
- 51,7% wszystkich pracujących stanowią kobiety, a 48,3% mężczyźni.

Według prognoz PAN do 2050 roku liczba mieszkańców Opola zmniejszy się o 43,2% i z obecnych ok. 128 tys. zostanie ich zaledwie 72, 8 tys. Z danych urzędu statystycznego w Opolu wynika, że tendencja spadkowa w mieście utrzymuje się od kilkunastu lat. W 2000 roku mieszkało 130,4 tys. osób, w 2005 r. - 128,2 tys. osób, w 2010 r. - 122,2 tys. osób. W 2016 roku jeszcze w starych granicach miasta żyło 118,7 tys. osób, a od 1 stycznia 2017 roku jest to ok. 128 tys. mieszkańców (podobnie jak 12 lat temu).

Urząd nie tylko prowadzi bieżące statystyki. Przygotował również 10-letnią prognozę, z której wynika, że w 2020 roku w Opolu będzie mieszkać 117, 4 tys. ludzi, 5 lat później 114, 7 tys., a w 2030 roku - 111,2 tys.¹⁸.

Sytuacja demograficzna znacząco się zmieniła w wyniku administracyjnych zmian granic miasta. Obszary włączone do Opola mają znaczenie strategiczne dla miasta. Stanowią ważne tereny inwestycyjne, przeznaczone na zabudowę mieszkaniową lub strefy aktywności gospodarczych. Niezwykle ważne jest, by stworzyć tu właściwe powiązania funkcjonalne, przestrzenne i doprowadzić do wyznaczenia spójnych kierunków rozwoju¹⁹.

Nowe Opole to nowe możliwości, szanse rozwoju zarówno społecznego jak i gospodarczego oraz znacząca pozycja w regionie. Przez poszerzenie granic miasta z jednej strony zwiększy się budżet Opola i możliwości inwestowania oraz większe możliwości korzystania z wielu programów skierowanych dla mieszkańców Opola.

¹⁶ Nowe dzielnice Opola, Informator dla mieszkańców, dostęp: <http://www.opole.pl/wp-content/uploads/2017/03/NOWE-DZIELNICE-OPOLA-Informator-www.pdf>, data 2017, s.5

¹⁷ I. Kłopocka Raport o Opolu, Liczba mieszkańców, zarobki, śluby i rozwody, mieszkania, źródło: <http://opole.naszemiasto.pl/artukul/raport-o-opolu-liczba-mieszkanow-zarobki-sluby-i-rozwody,4297456,galop,t,id,tm.html> z dnia 2.11.2017 r.

¹⁸ P. Śleszyński, Raport dotyczący spadku liczby ludności w 66 miastach na prawach powiatu i stolic województw przygotowany na zlecenie Ministerstwa Rozwoju, źródło: <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C459878%2Cpan-szacowany-spadek-liczby-ludnosci-w-miastach-%E2%80%93-katastrofalny.html>, IGiPZ PAN wrzesień 2017

¹⁹ Ocena aktualności, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarze Opola, Załącznik do Uchwały nr XXXVII/737/17 Rady Miasta Opola z dnia 26 stycznia 2017 r., s. 12.

Podsumowanie

Opole jako miasto wojewódzkie i stolica regionu w swojej historii miało okresy dotyczące zmian administracyjnych granic. Wszelkie tego typu działania miały wpłynąć na wzmocnienie miasta, rozwój urbanistyczny i otwarcie się na nowe możliwości. Z biegiem lat Opole stało się miastem zamkniętym bez możliwości rozwoju z powodu braku terenów inwestycyjnych, przemysłowych czy mieszkaniowych. Według ekspertów z urbanistyki, demografii czy statystyki decyzja o zmianie granic administracyjnych i włączeniu sołectw w granice Opola wpłynie na jego rozwój, większe możliwości inwestycyjne oraz szanse dla nowych mieszkańców korzystających z oferty skierowanej dla mieszkańców Opola. Miasto w wyniku poszerzenia granic powiększyło trasy komunikacji miejskiej, powołało nowe dzielnice, zachowało istniejące placówki oświatowe itd.

Powiększenie miasta ma wymiar ponadregionalny, zmiana granic jest w interesie publicznym. Prezydent Opola podkreśla korzyści płynące z powiększenia miasta, np. w sferze pozyskiwania inwestorów (miasto chce m.in. uzbroić nowe tereny inwestycyjne w pobliżu autostrady A4) czy rozwoju budownictwa mieszkaniowego (obecnie w Opolu trudno o miejsce na budowę domu ze względu na tereny zalewowe oraz służące górnictwu margli); samorząd chce też w większym stopniu wspomagać opolskie uczelnie, licząc, że skłoni to młodych ludzi do pozostania w mieście i zahamuje kryzys demograficzny w regionie. Ponadto Prezydent zapowiedział rozwój infrastruktury służącej mieszkańcom, np. sportowej czy rekreacyjnej, na włączonym do miasta obszarze.

Bibliografia

Pozycje zwarte

Heffner K., *Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne rozwoju Miasta Opola*, Opole 2015.

Mrozowicki E., *Zróżnicowanie obszaru badań pod względem demograficznym i poziomem bezrobocia*, [w:] *Przekształcenia obszarów wiejskich makroregionu południowo – zachodniego*, pod red. Z. Więckowicz, Wrocław 1998.

Szczygielski K., *Obraz demograficzny Opola w dwudziestoleciu 1989-2009 wraz z prognozą zmian ludnościowych do 2020r.*, WSZiA w Opolu, Opole 2009.

Informacje i opracowania statystyczne

Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie opolskim w 2015r. Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2016.

Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie opolskim w 2016r. Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2017.

Akty prawne

Ocena aktualności, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarze Opola, Załącznik do Uchwały nr XXXVII/737/17 Rady Miasta Opola z dnia 26 stycznia 2017r.

Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2016r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy (Dz.U. RP Warszawa, dnia 28 lipca 2016 r. poz. 1134).

Strategia Rozwoju Powiatu Opolskiego na lata 2015-2025, Załącznik 1 Syntetyczna diagnoza społeczno-gospodarcza Powiatu Opolskiego. Rada Powiatu Opolskiego, styczeń 2016.

Uchwała NR XXIV/416/16 Rady Miasta Opola, z dnia 24 marca 2016 r. w sprawie wyrażenia opinii w przedmiocie zmiany granic Miasta Opola oraz wystąpienia z wnioskiem w sprawie zmiany granic.

Wniosek o dokonanie zmiany granic miasta Opola, Rada Miasta Opola, Opole 31 marca 2016r.

Strony internetowe

Karta Dużej Rodziny, www.opole.pl.

Kłopotcka I., Raport o Opolu, Liczba mieszkańców, zarobki, śluby i rozwody, mieszkania, źródło:<http://opole.naszemiasto.pl/arttykul/raport-o-opolu-liczba-mieszkancow-zarobki-sluby-i-rozwody,4297456,galop,t,id,tm.html> z dnia 2.11.2017r.

Nowe dzielnice Opola, Informator dla mieszkańców,

<http://www.opole.pl/wp-content/uploads/2017/03/NOWE-DZIELNICE-OPOLA-Informator-www.pdf>, data 2017.

Opolska Karta Rodziny i Seniora, www.opolskie.pl.

Opole miasto z perspektywami, Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej Opola w roku 2010, Wydział ds. Europejskich i Planowania Rozwoju, Urzędu Miasta Opola, Opole, październik 2011.

Samorząd Województwa Opolskiego, Przede wszystkim silniejsze Opole, 18 marca 2016r. www.opolskie.pl.

Specjalna strefa demograficzna województwa opolskiego, www.opolskie.pl.

Śleszyński P., Raport dotyczący spadku liczby ludności w 66 miastach na prawach powiatu i stolic województw przygotowany na zlecenie Ministerstwa Rozwoju, źródło: <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C459878%2Cpan-szacowany-spadek-liczby-ludnosci-w-miastach-%E2%80%93-katastrofalny.html>, IGiPZ PAN wrzesień 2017.

Uwarunkowania demograficzne przemian społeczno-gospodarczych w Opolu – rekomendacje dla polityki rozwoju miasta w latach 2010-2020”, Public Profits, Poznań 2010.